

خبرنامه انجمن صنفی ویراستاران

صاحب امتیاز: انجمن صنفی ویراستاران

هیئت تحریریه: هیئت مدیره انجمن صنفی ویراستاران

همکاران این شماره: لیلیا ایتناغشری | سمیه حسینی | سیدحمید حیدری ثانی | زهره خرمایی | جواد رسولی | هومن عباسپور | مهدی قنوتی | مهناز مقدسی | صادق یزدانی

خیابان خرمشهر، خیابان صابونچی، کوچه دهم، شماره ۴، واحد ۱، تلفن: ۸۸۵۱۴۶۱۴ | www.anjomanvirastar.ir

با برگزاری دومین دوره نگارش و ویرایش متون کودک و نوجوان، برآن شدیم که در برخی شماره‌های خبرنامه مطالبی از زبان مدرسان این دوره درج کنیم و گفت‌وگوهایی نیز به صورت مجزا با آنان داشته باشیم. در این شماره دو مطلب کوتاه از دو استاد این دوره آمده است.

در این شماره می‌خوانید ...

سرمقاله

اخبار کمیسیون‌ها

موفقیت اعضا

گفت‌وگو: دشواری‌های ضبط اعلام

ویرایش صوری و مسئولیت‌های ویراستار

سؤال هفته

هشتادوششمین جلسه هیئت مدیره

این جلسه در تاریخ ۱۴ مرداد برگزار و موارد متعددی در آن مطرح شد، از جمله گزارش دیدار اعضای انجمن با معاون فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی، دکتر احمدوند، و پیشنهاد ایشان مبنی بر تأسیس مؤسسه یا انجمنی زیر نظر آن وزارتخانه. ابعاد این موضوع در جلسه بررسی شد و مقرر شد در مورد مراحل و مراتب آن تحقیق شود. گزارش کارگاه‌های آموزشی و میزان استقبال از آن‌ها به اطلاع اعضای هیئت مدیره رسید. درباره برگزاری کلاس‌های حضوری و یافتن مکان مناسب برای کلاس‌ها گفت‌وگو شد. با توجه به مخاطبان کلاس‌ها، که در میانشان مخاطبانی از شهرها و شهرستان‌ها هستند، پیشنهاد شد برای بهره‌مندی این عزیزان از کلاس‌ها آموزش‌ها به هر دو صورت حضوری و برخط باشد. برای این منظور، لازم است کمیسیون آموزش امکانات و تجهیزاتی فراهم کند و گزارش آن را به هیئت مدیره اعلام کند.

دکتر مهرنوش هدایتی

ادبیات و رشد شناختی کودک

مفهوم کودکی طی سال‌های متمادی دچار تحولات بنیادینی شده است. تا قرون وسطی نگرش به کودکی دیدگاه «فرم‌یافتگی پیشین» بود که کودکان را به شکل بزرگسالانی کوچک‌شده می‌نگریستند و به همین علت انتظارات بسیاری از آنان داشتند. اما به مرور، متخصصان به تقابل دو عامل «رشد» و «آموزش» پی بردند. امروز شکی نیست که رشد شناختی کودکان از یک فرایند رسی می‌تواند متعین بر خوردار است که این فرایند متأثر از محیط محرک و امکان تمرین و تجربه شخصی است. بر این اساس، رویکردهای تربیتی نوین در پی بهره‌گیری از محمل‌های محرک اندیشه برای پرورش مهارت‌های فکری سطح بالا هستند و از آنجا که مهم‌ترین ابزار تفکر واژه است، ادبیات می‌تواند محمل مؤثری برای تحریک اندیشه کودک باشد و گفت‌وگو درباره مفاهیم مستتر در یک متن ادبی برای کودکان امکان تمرین و کسب تجربه شخصی را فراهم می‌کند تا به درک عمیق از مفاهیم برسند. اما آیا آنچه ما به عنوان ادبیات کودک برای او در نظر می‌گیریم با نیازهای کودک هماهنگ است؟ پاسخ به این پرسش به این دیدگاه بستگی دارد که آیا ما کودک را در قالب آرمان انسان بودن در نظر می‌گیریم، یا آغازی برای انسان شدن. به نظر می‌رسد ادبیات می‌تواند به ما فرصت فرابالیدن از معصومیت کودکانه به معصومیت خردمندانه یا نظام‌دار را ببخشد و می‌بایست این رسالت را به گونه‌ای ایفا کند که در هر موقعیت سنی نیازهای خاص کودک را در نظر بگیرد و به آن پاسخ دهد.

دکتر شهین نعمت‌زاده

زبان کودک

ویرایش متون کودک موضوعی چندرشته‌ای است که برای پرداختن به آن باید از دستاوردهای رشته‌های روان‌شناسی، جامعه‌شناسی، ادبیات، زبان‌شناسی و هنر بهره برد. در زبان‌شناسی به «زبان کودک» پرداخته می‌شود و عمدتاً منظور زبان‌آموزی کودک و مراحل رشد زبان است. اما «زبان کودک» معنای دیگری هم دارد و آن «زبان مناسب کودک» است؛ یعنی برای برقراری ارتباط بهتر و مؤثرتر با کودک و اینکه از چه زبانی باید استفاده کرد و چه کلمات و ساخت‌ها و موقعیت‌های کلامی را مورد توجه قرار داد. از منظر زبان‌شناسی، زبان نظام نشانه‌شناختی و قراردادی پیچیده‌ای است که دارای چندین نظام فرعی است. از جمله این نظام‌ها نظام نحوی و واژگانی است. از طرفی، زبان پدیده‌ای اجتماعی است و مهم‌ترین نقش آن برقراری ارتباط است. زبان کودک نیز گونه‌ای اجتماعی زبان است که بر اساس سن تعریف شده است. در عین حال، چون فرایندهای درک و تولید زبان یعنی چهار مهارت زبانی گوش دادن و خواندن و سخن گفتن و نوشتن باید در ذهن پردازش شود، زبان پدیده‌ای شناختی نیز محسوب می‌شود و زبان کودک نیز همه این ویژگی‌های پردازشی را دارد. کلیه پژوهش‌های زبان‌شناختی از جمله پژوهش‌های زبان‌آموزی، جامعه‌شناسی زبان و روان‌شناسی زبان می‌تواند نکته‌ها و دستاوردهایی برای رسیدن به زبان مناسب کودک دربر داشته باشد.

سر مقاله

ویراستار و تعاملات اجتماعی

سیدحمید حیدری ثانی

ویراستار کسی است که می‌تواند ساعت‌ها پشت میز کارش بنشیند و فارغ از دنیا و آنچه در آن است، متن پیش رویش را از کاستی‌ها و ناراستی‌ها بزداید. اتفاقاً همین صبر و حوصله است که او را به ویراستاری قابل تبدیل می‌کند. اما این خصیصه نباید موجب شود ویراستار از جامعه ببرد. ویرایش به‌ناچار در شبکه‌ای ارتباطی شکل می‌گیرد و این شبکه ارتباطی در بستر جامعه ساخته می‌شود. ارکان این شبکه ارتباطی ویراستار نویسنده است و ناشر و صفحه‌آرا و حروف‌چین و طراح و بقیه دست‌اندرکاران نشر که ویراستار مدام با برخی از این افراد در ارتباط است. تعامل با این شبکه گونه‌ای از تعاملات اجتماعی است. بنابراین، می‌شود گفت ویراستار فعالیت صنفی خود را در بستر روابط اجتماعی‌اش پیش می‌برد.

جدا از این شبکه کوچک، ویراستار آزادکار برای جذب سفارش باید بتواند با جامعه پژوهشگر و نویسنده ارتباط بگیرد. او ناچار است از تحولات شیوه‌نامه‌ها و دیدگاه‌های علمی و زبان‌شناختی و ابزارهای ویرایشی جدید باخبر شود و از آن‌ها بهره‌گیرد. همچنین در رویارویی با متن، نیاز دارد این است که ذائقه جامعه گسترده‌تر کتاب‌خوان را بشناسد تا بتواند، متناسب با نیاز مخاطب، به نویسنده و مترجم و ناشر یاری برساند تا آنان متن را برای نشر آماده کنند. فارغ از این روابط رودررو یا دوردور، ویراستاری که با متن فارسی مواجه است با فرهنگ ایرانی سروکار دارد و زمانی می‌تواند بهتر به زیست صنفی خود ادامه دهد که بدانند در جامعه چه می‌گذرد. اگر بخواهم نمونه ذکر کنم، ویراستار در صورتی می‌تواند بهتر به نویسنده یا ناشر مشورت بدهد که مثلاً از نوسان‌های قیمت ارز و تورم و افزایش قیمت کاغذ و هزینه‌های چاپ و وضعیت کتاب‌های پرفروش باخبر باشد. آنجاست که می‌تواند، با توجه به قیمت تمام‌شده کتاب، دورنمایی از فروش کتاب و استقبال مخاطب از اثر را برای کارفرما ترسیم کند و او را یاری دهد که درباره نشر اثر بهتر تصمیم بگیرد.

اگر دانش ویراستار باید حداقل اقیانوسی به عمق یک وجب باشد و از رشته‌های گوناگونی علمی مرتبط با حوزه فعالیتش سر در بیاورد، نباید از آنچه در جامعه می‌گذرد نیز به‌دور باشد و باید به حوادث اطراف خود، ولو کوچک و ظاهراً پیش‌پافتاده، دقت کند.

کمیسیون آموزش

مهدی فنوتی ارنیس کمیسیون

دومین دوره جامع نگارش و ویرایش متون کودک و نوجوان در تاریخ ۲۳ مرداد آغاز شد. در همین ماه، کارگاه «زبان کودک و نوجوان» با تدریس دکتر شهین نعمت‌زاده، کارگاه «آشنایی با ادبیات کودک و نوجوان (۱)» با تدریس دکتر مریم جلالی و کارگاه «آشنایی با فلسفه و روان‌شناسی کودک و نوجوان» با تدریس دکتر مهرنوش هدایتی برگزار شده است. پیش‌بینی می‌شود این دوره، با کارگاه‌های متنوع دیگری، تا آذرماه سال جاری ادامه پیدا کند. از دیگر کارهای کمیسیون آموزش در ماه مرداد است:

برگزاری کارگاه مرجع‌شناسی و ویرایش استنادی از پنجمین دوره جامع (۱۹ مرداد)؛

برگزاری آزمون کارگاه عربی در فارسی از پنجمین دوره جامع نگارش و ویرایش (۲۲ مرداد)؛

برگزاری کارگاه دو روزه ویرایش رایانه‌ای (۱۳ و ۲۰ مرداد به‌صورت حضوری و برخط)؛

پایان یافتن کارگاه داستان و ویرایش داستان و برگزاری آزمون این کارگاه (۱۸ مرداد)؛

ثبت‌نام کارگاه ویرایش رایانه‌ای (ایندیزاین و اینکیپی) و برگزاری آن در ششم شهریور.

اعضای این کمیسیون همچنین سه جلسه مشورتی در ماه مرداد، برای برنامه‌ریزی کلاس‌ها و ارزیابی کارگاه‌های آموزشی، برگزار کردند.

دبیرخانه و روابط عمومی

از فعالیت‌های دبیرخانه و روابط عمومی در ماه مرداد است: تشکیل جلساتی برای تدوین شیوه‌نامه انجمن و تقسیم کارهای کارگروه شیوه‌نامه، هماهنگی برگزاری یک جلسه هیئت‌مدیره و چند جلسه کمیسیون آموزش، انتقال درخواست‌های ناشران برای جذب همکاری در ویرایش به گروه اعضا، انتشار پوسترهای آموزشی انجمن.

انتشار مقالات سه‌شنبه‌ها و یادداشت‌های یکشنبه‌ها نیز در برنامه کارهای مرداد بخش روابط عمومی بود. مقالات منتشرشده سه‌شنبه‌ها در اینستاگرام انجمن چنین‌اند: «امر اجتماعی»، سعید خاقانی؛ «چرا ویراستار شدی؟»، مری ایمبری، ترجمه عبدالحسین آذرنگ؛ «رابطه موضوع، مفهوم و هدف با ساختمان و سبک نوشته: مقدمه‌ای بر فارسی‌نویسی برای کودکان (۱)»، نادر ابراهیمی. یکشنبه‌ها نیز یادداشت‌هایی از اعضا و برخی سرمقالات خبرنامه منتشر شد.

کمیسیون امور صنفی و حقوقی

جوادرسولی ارنیس کمیسیون

عمده فعالیت‌های کمیسیون امور صنفی و حقوقی در مرداد ۱۴۰۱ به قرار زیر است:

این کمیسیون در ماه گذشته، از طریق واتس‌اپ و تلفن، به چندتن از اعضا مشاوره داد. این مشاوره‌ها غالباً در این موارد بود: نحوه عقد قرارداد با ناشر و سفارش‌دهنده، نحوه گفت‌وگو و توافق شفاهی با سفارش‌دهنده، نحوه حل اختلاف با ناشر یا سفارش‌دهنده، تبادل‌نظر در مورد دستمزد ویرایش، راهنمایی برای عضویت در وبگاه اهل قلم و صندوق اعتباری هنر و بیمه تکمیلی.

گروهی از ویراستاران اعلام کردند که اخیراً نامشان در فیپای کتاب‌ها حذف شده و گفته شده که فقط نام ویراستار علمی را ذکر می‌کنند. برای روشن شدن این موضوع و یافتن مشکل و راه‌حل، پیگیری‌های تلفنی صورت گرفت و قرار شد با خانم یعقوب‌پور، مدیر کل پردازش اطلاعات، در کتابخانه ملی و با حضور چند کارشناس دیگر دیداری صورت گیرد. نامه درخواست دیدار ارسال شد و منتظر پاسخ آنان هستیم.

اعضای انجمن می‌توانند از طریق شماره ۰۹۹۲۵۹۹۱۷۶۱ (روابط عمومی انجمن) با کمیسیون امور صنفی و حقوقی ارتباط برقرار کنند.

موفقیت اعضا

جلد دوم ارج‌نامه دکتر علی اشرف مجتهدشیرازی با عنوان سفیر فرهنگ و دوستی به اهتمام جوادرسولی و مجید اسدی منتشر شد (خردادگان، ۱۴۰۱).
به ایشان تبریک می‌گوییم و برایشان موفقیت و بهروزی آرزو مندیم.

کارگاه آموزشی ویرایش رایانه‌ای ایندیزاین و اینکیپی

به قبول شدگان در آزمون گواهی داده می‌شود

مدرس: علیرضا نیکزاد

کلاس ۸ جلسه از ۶ شهریور ۱۴۰۱ یکشنبه‌ها و چهارشنبه‌ها ساعت ۱۸ تا ۲۰

برای دریافت اطلاعات بیشتر و ثبت‌نام در واتس‌اپ پیام دهید. ۰۳۹۶۵۴۲۲۸۸

ارسطو یا ارسطاطالیس، ایشیل یا آیسخولوس؟

دشواری‌های ضبط اعلام در زبان فارسی

هومن عباسپور

گفت‌وگو از زهره خرمایی

■ برگردان اسامی غیرفارسی به فارسی از مشکلاتی است که مترجمان و ویراستاران با آن مواجه‌اند. در این گفت‌وگو، با اصول ابتدایی ضبط اعلام غربی از نگاه هومن عباسپور، مدرس کارگاه ضبط اعلام و نمایه‌سازی، آشنا می‌شویم.

بزنم: آبتین گلکار، در کتاب استالین، نام کوچک او را همه‌جا به‌درستی ای‌یوسیف گذاشته، به‌جای جوزف (تلفظ انگلیسی) یا ژوزف (تلفظ فرانسوی) یا یوزف (تلفظ آلمانی) یا مثلاً، در مجموعه کتاب‌های «نسل قلم» که هر کدام درباره یکی از متفکران غرب است، خشایار دیهیمی، سرویراستار آن مجموعه، کوشیده است همه اسامی را نزدیک به تلفظ زبان مبدأ بیاورد.

■ بعضی ناشران اصلاح ضبط اعلام را از وظایف ویراستار نمی‌دانند، نظر شما چیست و ضبط اعلام چقدر متن را بهتر می‌کند؟

■ ناشران بسیاری وجود دارند که نه فقط به ضبط اعلام که به موضوعات مهم دیگری مثل صفحه‌آرایی، تهیه نمایه و حتی طرح روی جلد اهمیت نمی‌دهند. از نظر خیلی از ناشران، کتاب با کتاب فرق نمی‌کند. به همین علت است که کتاب‌خوان‌های حرفه‌ای ناشران خوب را تشخیص می‌دهند. ضبط اعلام هم، مانند خیلی از کارهای نشر (نشانه‌گذاری، نمایه، منبع‌نویسی)، به بهبود متن کمک می‌کند. ویراستار خوب، مثل مترجم خوب، به اصول ضبط اعلام پایبند است و، در صورت لزوم، ضبط درست را به‌جای ضبط نادرست می‌گذارد. ناشر خوب هم از اینکه در کتاب‌هایش اصول ضبط اعلام رعایت شود استقبال می‌کند.

■ چه منابعی را برای ضبط اعلام پیشنهاد می‌کنید؟

■ فرهنگ تلفظ نام‌های خاص، تألیف فریبرز مجیدی؛ فرهنگ گزیده اعلام شرقی در منابع غربی تألیف صالح طباطبایی؛ شیوه‌نامه ضبط اعلام تألیف ماندانا صدیق بهزادی؛ راهنمای آماده ساختن کتاب تألیف میرشمس‌الدین ادیب‌سلطانی (فصل ۴) و همچنین وبگاه ویکی‌جو (wikijoo.ir). اما گاهی اسامی جدید است و در این منابع نیست. در این صورت، می‌توان به وبگاه forvo.com مراجعه کرد که در آن می‌توانیم تلفظ بسیاری از اسامی خاص را به زبان مبدأ بشنویم، البته چنان‌که گفتم گاه با محدودیت‌های آوایی و خطی برای نوشتن به زبان فارسی مواجهیم.

مثلاً در کتاب سیر حکمت در اروپای فروغی نام‌هایی مثل دیمغراطیس و انباذقلس آمده، ولی همین نام‌ها در متون معتبر جدیدتر به صورت دموکریتوس و امپدوکلس آمده است که به زبان مبدأ نزدیک‌تر است. پس، ضبط‌های اخیر درست‌تر و مرجح‌ترند.

اصل چهارم این‌که ترجمه اسامی براساس زبان واسطه ممنوع است. به عبارتی، اسم‌ها در هر زبانی باید براساس تلفظ زبان مبدأ ضبط شوند، نه براساس تلفظی که در زبان واسطه آمده. یکی از مشهورترین نمونه‌های استفاده از زبان واسطه کتاب دون کیشوت ترجمه محمد قاضی است. چون این کتاب از زبان فرانسه ترجمه شده بود، ضبط فرانسوی آن انتخاب شده، درحالی‌که در اسپانیایی این اسم دون کیخوته تلفظ می‌شود.

اصل پنجم این است که ضبط اعلام براساس حرف‌خوانی ممنوع است. یعنی اگر تلفظ اسم خارجی را ندانیم، نباید آن را حرف‌به‌حرف به فارسی بنویسیم. نمونه حرف‌خوانی «دوبلین» است که تلفظ انگلیسی‌اش «دابلین» و اگر از زبان فرانسوی برگردانده شده بود، قاعداً «دویلن» می‌بود.

■ به کلمه «رایج» اشاره کردید، منظور از رایج بودن چیست؟

■ رایج بودن به این معنی است که فقط یک ضبط اسم رایج است. مثلاً امروزه آوردن ارسطاطالیس یا ارسطوطالیس، به‌جای ارسطو، دیگر درست نیست. از طرفی، منظور از رایج بودن رواج بین مردم عامی نیست، رواج در متون معتبر مدنظر است.

■ اصل اول به ضبط نزدیک به زبان مبدأ اشاره دارد، این ضبط چگونه رواج پیدا می‌کند؟

■ برای رایج شدن یک ضبط، تا حدی اعتبار مترجم تأثیرگذار است. مثلاً عبدالله کوثری مجموعه آثار نمایشنامه‌نویسی را که پیش‌تر به اسم «ایشیل» می‌شناختیم ترجمه کرد و نام او را «آیسخولوس» آورد که به تلفظ یونانی آن نزدیک است. مترجمان قبلی او را ایشیل نامیده بودند و نام او را از زبان واسطه (فرانسوی) ترجمه کرده بودند، درحالی‌که در یونانی واج «ش» وجود ندارد. به بیانی، رواج از نقطه‌ای آغاز می‌شود که مترجم معتبری ضبطی سالم‌تر و نزدیک‌تر به زبان مبدأ را اختیار می‌کند. مثال دیگری

■ ضبط اعلام چیست و چه اصولی دارد؟
■ معمولاً منظور از ضبط اعلام نوشتن نام‌های خاص به فارسی است. به بیانی دقیق‌تر، یعنی نحوه نوشتن اسامی خاص غیرفارسی و غیرایرانی به خط فارسی و در متون فارسی. اما، پیش از هر چیز، باید بگویم که اصولی که در اینجا بیان می‌کنم خودم وضع کرده‌ام و نظر شخص من است و در جای دیگری نوشته نشده و ممکن است دیگران نظریات دیگری داشته باشند، چنان‌که استاد ادیب‌سلطانی در کتاب راهنمای آماده ساختن کتاب در برخی موارد نظریات دیگری دارند.

ضبط اعلام چند اصل دارد: اصل اول این است که، با در نظر گرفتن محدودیت‌های آوایی و خطی زبان فارسی، اسامی خاص باید نزدیک‌ترین صورت ممکن به زبان مبدأ باشند. مثل Gorecky (موسیقی‌دان) که نزدیک‌ترین صورت آن به زبان لهستانی «گورتسکی» است، نه «گورکی» یا «گورسکی» یا Ole Gunnar Solskjaer (فوتبالیست) که نزدیک‌ترین صورت آن به زبان نروژی «اوله گونار سولسشار» است، نه «سولسکیار» یا «سولسشار». البته، محدودیت‌های آوایی و خطی باعث می‌شوند نتوانیم آن اسم را عیناً، چه در آوا و چه در خط، منتقل کنیم.

اصل دوم این است که شکل خاصی از برخی اسامی، که تعدادشان هم کم نیست، در فرهنگ و زبان ما، به‌غلط یا درست، رایج شده‌اند و ما این صورت اسم را پذیرفته‌ایم و دیگر نمی‌توانیم آن‌ها را تغییر دهیم مانند سقراط، جالینوس، لندن، لهستان. البته، برخی اسامی خیلی بیشتر تغییر کرده و برخی کمتر و هر چقدر به دوره جدید نزدیک می‌شویم تغییرات کمتر است و کمتر با اسم معربی مثل افلاطون روبه‌رو می‌شویم.

اصل سوم این است که نام‌هایی از قدیم رایج بوده‌اند، ولی در دوره معاصر مترجمان و نویسندگان معتبر ضبطی را اختیار کرده‌اند که نزدیک‌ترین صورت به زبان مبدأ بوده است. یعنی دو ضبط داریم که هر دو به کار رفته: یکی ضبط سنتی و دیگری ضبط نزدیک به زبان مبدأ. در این موارد، ترجیح این است که ضبط نزدیک به زبان مبدأ را به کار ببریم.

گزارش سؤال هفته

صادق یزدانی

آیا پیش آمده که وقتی می‌گویید «ویراستارم» از شما توضیح بخواهند ویراستار یعنی چه؟ چه توضیحی داده‌اید؟

پنجمین سؤال پاسخ‌های فراوانی داشت. گویی به موضوعی اشاره کرده بودیم که اغلب ویراستاران با آن مواجه شده بودند. از پاسخ‌ها چنین برمی‌آید که با گذشت سال‌ها از حضور ویراستاران در نشر، هنوز اغلب اهالی فرهنگ و حتی فعالان حوزه نشر، این شغل و مهارت را نمی‌شناسند و دامنه کارهای ویراستار را نمی‌دانند. تصور اغلبشان محدود به رفع اغلاط املائی و «گذاشتن نقطه و ویرگول» و کارهای کوچکی از این دست است. از این رو، بسیاری از ویراستاران چنین پاسخ می‌دهند: «جز در موارد خاص، نمی‌گویم ویراستارم، چون نمی‌دانند ویرایش یعنی چه». گاهی نیز، برای پرهیز از توضیحات، می‌گویند: «شغل دیگری را می‌گویم مثلاً نویسنده، مترجم یا روزنامه‌نگار»، درحالی‌که این‌ها ممکن است شغل‌های دیگرشان باشد. نکته دیگری که در پاسخ‌ها مطرح شده بود «به رسمیت نشناختن این شغل» بود و اهمیت ندادن به آن حتی در میان ناشران که پیامدش رادر کتاب‌های منتشرشده شاهدیم.

اما در بخش دوم سؤال، هر یک از منظر «ویرایش» و «ویراستار» را توضیح دادند که مفصل است و فقط گوشه‌ای از آن را در اینجا می‌آوریم:

«برطرف کردن همه ایرادهای محتوایی و زبانی و فنی برای سرراست‌تر و روان‌تر کردن متن نهایی.»

«[ویراستار] ایرادها و غلط‌های نگارشی متن را اصلاح می‌کند و نکات دستوری رادر متن پیاده می‌کند و به متن جان می‌بخشد.»

«[ویرایش] نزدیک کردن اثر نویسنده به استانداردهای بازار نشر [است].»

«بر اساس دستور زبان فارسی اشتباه‌های نگارشی و همین‌طور غلط‌های املائی را تصحیح می‌کنم.»

«ویراستار... متن (ترجمه یا تألیف) را با توجه به دستور و ساختار زبان بررسی می‌کند و آن را درست‌تر و اصولی‌تر ارائه می‌دهد.»

«متن کتاب یا مقاله را پیش از انتشار می‌خوانم و اصلاح می‌کنم تا از نظر دستوری و انتقال معنای صحیح مشکلی نداشته باشد.»

«ویراستار کسی است که دقایق و ظرافت‌های زبانی را به‌خوبی آموخته و به نویسنده کمک می‌کند تا متنش از ضعیف به متوسط، از متوسط به خوب و از خوب به عالی تبدیل شود.»

«[ویرایش] زدودن زوائد و یکدست کردن زبان نوشته و اصلاح و زیباسازی متن [است].»

پاسخ‌های دریافت‌شده ما را برآن داشت که، برای تعریف شغل ویراستاری و آگاهی جامعه فرهنگی از این شغل، تلاش بیشتری کنیم.

۹. یکدست کردن شیوه تدوین کتاب‌نامه یا فهرست منابع؛

۱۰. اعمال قواعد عددنویسی؛

۱۱. تطبیق شرح جدول‌ها، نمودارها، نقشه‌ها و تصاویر با متن و شماره‌گذاری آن‌ها؛

۱۲. تنظیم نوشته‌ها و به‌کارگیری عناصر و نوشته‌های غیرفارسی، مثل فرمول‌ها و عبارات لاتین؛

۱۳. آوانویسی، حرف‌نویسی، حرکت‌گذاری (در صورت نیاز)؛

۱۴. تنظیم تیتراهای اصلی و فرعی و شماره‌گذاری‌ها.

ب) مسئولیت‌های ویراستار صوری ۲

۱. بررسی کارهای انجام‌شده ویراستار صوری ۱ و رفع مشکلات احتمالی یا موارد باقی‌مانده؛

۲. گزارش دادن مشکلات زبانی باقی‌مانده، از جمله ابهام و تناقض و خطاهای عمومی زبانی؛

۳. چک کردن ضبط اعلام و اصطلاحات به‌منظور یکدست کردن آن‌ها در کل اثر؛

۴. بررسی پانوشت‌ها و حذف پانوشت‌های تکراری یا نالازم؛

۵. بررسی صفحات پیش از متن، فهرست مطالب، مقدمه و پیشگفتار و صفحات پس از متن مانند صفحه عنوان لاتین؛

۶. بررسی نوشته‌های جلد (رو و پشت و عطف)؛

۷. بررسی عناوین فصل‌ها و تیتراها و فواصل آن‌ها از متن؛

۸. بررسی سرصفحه و پاصفحه و شماره صفحات؛

۹. تطابق شماره صفحات مندرج در فهرست مطالب با مطالب داخل متن؛

۱۰. بررسی تورفتگی ابتدای پاراگراف‌ها؛

۱۱. بررسی تنظیم آغاز فصل‌ها از صفحات فرد یا صفحه مستقل (در صورت لزوم)؛

۱۲. بررسی یکسان‌بودن قلم و اندازه عناوین در کل اثر؛

۱۳. بررسی خطاهای صفحه‌آرایی از جمله سطرهای ابتر و کشیدگی‌ها و فشردگی‌های نامناسب و فاصله نامناسب کلمات در سطرها؛

۱۴. بررسی ترتیب شماره‌ها در متن و پانوشت و پی‌نوشت؛

۱۵. بررسی مطابقت عناوین در کتاب‌های چندجلدی و شماره مسلسل صفحات مجلدات و نمایه؛

۱۶. توجه به چینش صحیح و درست‌بودن ظاهر و کیفیت جدول‌ها، نمودارها، تصاویر و اشعار و از قلم‌نیفتادن کلمات قافیه در ابیات.

ویرایش صوری و مسئولیت‌های ویراستار

برگرفته از سند نرخ‌نامه در وبگاه انجمن

ویرایش صوری به معنای اصلاحات صوری (شکلی و ظاهری) در متن، بر پایه اصول و قواعد شیوه‌نامه پذیرفته‌شده ناشر یا پدیدآورنده، است.

۱) گاهی ویرایش صوری، به‌غلط یا به‌درست، با نام‌های دیگری نیز در نشر شناخته می‌شود، مانند نمونه‌خوانی، نسخه‌پردازی، نسخه‌خوانی، بازخوانی، ویرایش فنی. گاه نیز از نمونه‌خوان یا نسخه‌پرداز یا بازخوان درخواست می‌شود که ویرایش صوری متن را انجام دهد.

۲) ویراستار صوری باید از شیوه‌نامه‌های معتبر و موجود و متناسب با متن و اگذارشده شناخت دقیقی داشته باشد.

۳) ویراستار صوری غالباً با ساختار و محتوا و پیام نوشته کاری ندارد و مسئولیت او اعمال قواعد شیوه‌نامه تدوین‌شده ناشر یا شیوه‌نامه‌ای است که خود از آن تبعیت می‌کند و بر همان اساس متن را آماده‌سازی و برای نشر مهیا می‌کند.

۴) مسئولیت ویراستار صوری ممکن است، بنا بر توافق، کمتر یا بیشتر شود و مثلاً بخشی از مسئولیت ویراستار زبانی بر عهده ویراستار صوری قرار گیرد.

ویراستار صوری براساس میزان مسئولیت و حساسیت کار در دو مرحله از فرایند تولید اثر حضور دارد: پیش از صفحه‌آرایی و پس از صفحه‌آرایی. بدین ترتیب، ویرایش صوری پیش از صفحه‌آرایی «ویرایش صوری ۱» و پس از صفحه‌آرایی «ویرایش صوری ۲» نام‌گذاری شده و مسئولیت ویراستار در هر یک از مراحل مستقلاً فهرست شده است.

الف) مسئولیت‌های ویراستار صوری ۱

۱. یکدست کردن شیوه املا و رسم الخط؛

۲. اصلاح فاصله‌گذاری بین کلمات و ترکیب‌ها؛

۳. اصلاح پاراگراف‌بندی‌ها؛

۴. اصلاح قلم متن و عنوان‌ها؛

۵. نشانه‌گذاری برطبق قواعد استاندارد؛

۶. تنظیم پانوشت‌ها و پی‌نوشت‌ها (مثل راست‌چین یا چپ‌چین‌بودن پانوشت، تطابق پانوشت با کلمات داخل متن و املائی کلمه لاتین)؛

۷. بازبینی شیوه تدوین ارجاعات درون متن و پانوشت و یکدست کردن آن (از نظر ظاهری)؛

۸. مطابقت دادن منابع مندرج در متن و بودن آن منابع در بخش کتاب‌نامه و برعکس (منابع استفاده‌شده در متن باید در کتاب‌نامه با کتاب‌شناسی کامل آورده شود)؛